

**Οδοιπορικό στη Γιαλούσα
της Καρπασίας και στην
«Αιγιαλούσα» του Κυριάκου
Χαραλαμπίδη**

Επιμέλεια: Μαρία Παπαλεοντίου, Φιλόλογος

Ταυτότητα...

ΚΑΤΑΓΩΓΗ

«Πηγάζω

Από της Χερσονήσου
Καρπασίας τα όρη

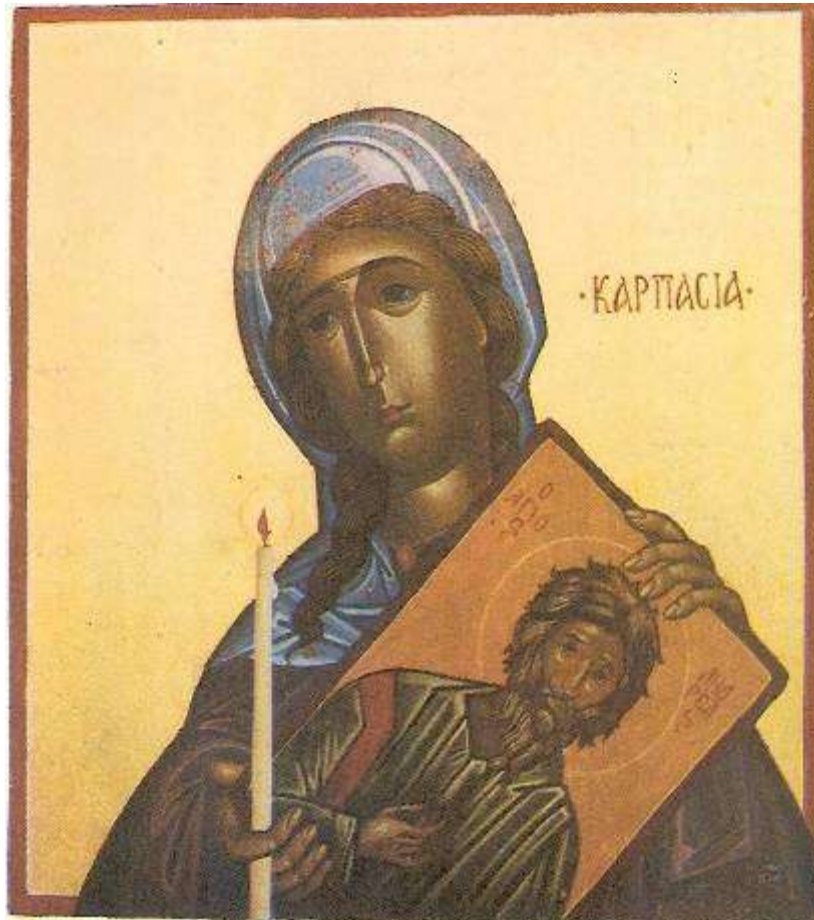
[...]

Είμαι το νοήμον φυτό
Στα απόκρημνα
Της νήσου Κύπρου»

Νάσα Παταπίου

Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας (διαφ. 3-25)

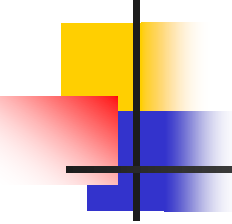
Σημάδια του τόπου...

- Η Καρπασία, η χερσόνησος αγίων και ηρώων, καρτερεί υπομονετικά.
- (έργο Γ. Ματσαγγίδη)

Γιαλούσα, Αιγιαλούσα, κοντά στον αιγιαλόν (στο γιαλό)

Η Γιαλούσα με λίγα λόγια και αριθμούς...

- ✿ Η Γιαλούσα είναι μεγάλη κοινότητα της κατεχόμενης Καρπασίας. Βρίσκεται 51 χλμ. βορειοανατολικά της πόλης της Αμμοχώστου, σε υψόμετρο 120μ.
- ✿ Το 1960 κατοικούσαν στην κοινότητα αυτή 2537 Έλληνες και 1 Τούρκος. Ο ελληνικός πληθυσμός της το 1973 υπολογιζόταν σε 2460 κατοίκους. Στα 2 ελληνικά δημοτικά σχολεία που λειτουργούσαν εδώ πριν από την τουρκική εισβολή φοιτούσαν, κατά το σχολικό έτος 1973-74, 279 μαθητές.
- ✿ Το 1979 εξακολουθούσαν να κατοικούν στην κοινότητα αυτή 2 Έλληνες κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες, μέχρι που υποχρεώθηκαν να την εγκαταλείψουν.

<http://www.ikypros.com>

“Γιαλούσα, Γιαλούσα, Γιαλούσα, Γιαλού,
ως πότε καρδιά μου θ’ ανήκεις αλλού”...

- Η Γιαλούσα η ελληνική, κοντά στην Αχαιών Ακτή, έχει μετονομαστεί από το κατοχικό καθεστώς σε **Yenierenkoy** (=Νέα Κόκκινα).

Γιαλούσα, κόρη του γιαλού, με λούσα στολισμένη

- Γιαλούσα – παραλία του Χατζηττοφή

Θαλασσοφίλητή μου γη, ματόβρεκτη πατρίδα

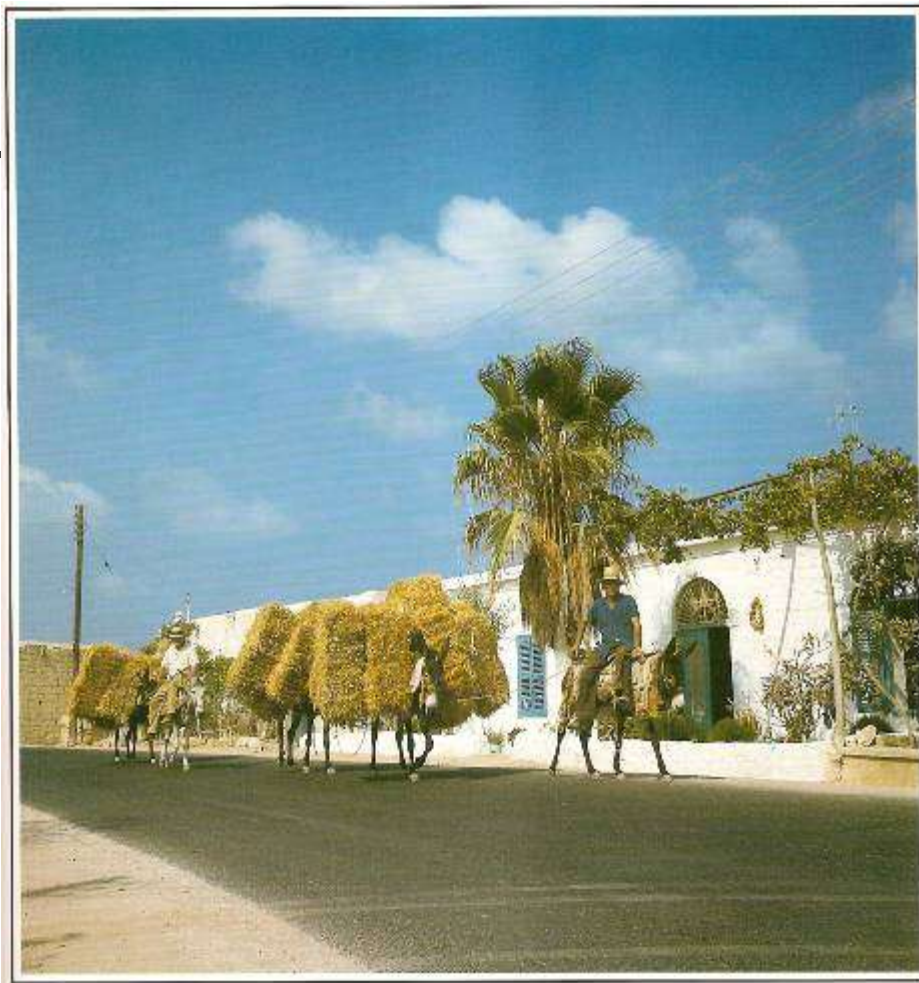

- Γιαλούσα – παραλία Μεγάλεμος

- Γιαλούσα - Οι άνθρωποι, τα σπίτια, ακόμη και οι πέτρες έχουν τη δική τους ιστορία.

(Κύπρος, τόμος Α', εκδ. Διαγόρας, 1987, φωτ. Ζακ Ιακωβίδη)

- **Γιαλούσα** - Άνθρωποι της γης και του μόχθου, μαζί με τα ζώα τους στον καθημερινό κάματο.

(Κύπρος, τόμος Α', εκδ. Διαγόρας, 1987, φωτ. Ζακ Ιακωβίδη)

Το Γυμνάσιο της Γιαλούσας

Ένα από τα ηρωικά τέκνα της Γιαλούσας...

- **Σταύρος Στυλιανίδης**
Ήρωας του απελευθερωτικού αγώνα 1955-59.
- Γεννήθηκε στη Γιαλούσα το 1927 και σκοτώθηκε από έκρηξη βόμβας στις 18 Αυγούστου 1957, στο χωριό Επισκοπειό, της επαρχίας Λευκωσίας.
- Όταν οι Τούρκοι μπήκαν στη Γιαλούσα τον Αύγουστο του 1974, πυροβόλησαν την προτομή του ήρωα.

- Η εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στη Γιαλούσα (12ος αι.).

- Το εσωτερικό της εκκλησίας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ που έχει μετατραπεί σε τζαμί, μετά την κατοχή του από τους Τούρκους.

«Ο τόπος εν ο άνθρωπος, τζιαι δίχα του εγ γέρημος» (= ο τόπος είναι ο ίδιος ο άνθρωπος και δίχως αυτόν ερημώνει)

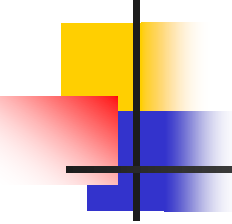

- Καταστραμμένοι τάφοι στη Γιαλούσα, μετά την τουρκική εισβολή του '74.

Άγιε Θέρισέ μου, θέρισε το κακό...

- Η εκκλησία του Αγίου Θερίσου, στην άκρη του γιαλού
(Κύπρος, τόμος Α', εκδ. Διαγόρας, 1987, φωτ. Ζακ Ιακωβίδη)

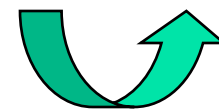

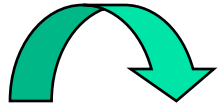
Τότε που μας έδιωξαν...

«Όταν το Δεκέμβρη του 1976 ο πατέρας και η μάνα, αποχαιρετούσαν για τελευταία φορά τη Γιαλούσα και το σπίτι μας, μετά από δύομιση χρόνια εγκλωβισμού, δεν ήμουνα εκεί. Είχαν προλάβει οι Τούρκοι να μας διώξουν εμάς τα παιδιά, από τον Ιούνιο του 1975.

Μπορώ όμως να διακρίνω την έκφραση στα μάτια τους. Όπως το βλέμμα χάιδευε το σπίτι, την αυλή, την κληματαριά με το βέρικο....

Τότε που μας έδιωξαν...

Και εκείνο το δάκρυ, που μάτια προσπαθούσαν να εμποδίσουν οι "νέοι ένοικοι", Τουρκοκύπριοι απ' τα Κόκκινα που ήταν εκεί, έτοιμοι να "εισβάλουν".

"Μην στεναχωριέστε. Θα το προσέχουμε το σπίτι".

Έτσι που οι νύχτες γίνονται καμιά φορά κυκλωτικές και τα νέα των οχτώμιση όλο και πιο λίγο μιλάνε για εγκλωβισμένους. Έτσι απλά το μυαλό γυροφέρει σε εκείνα τα χρόνια.

Τότε, ανήμερα Δεκαπενταύγουστο, που σαν εφιάλτης κυκλοφόρησαν τα νέα "κλείσανε οι δρόμοι είμαστε στο έλεος των Τούρκων"».

(Ζαχαρίας Τσίρτος, <http://www.cyprusnet.gr>)

- «...Έτσι, αναγκαστήκαμε να φύγουμε βιαστικά. Μαζέψαμε τους εαυτούς μας, τυλίξαμε τις ψυχές μας σε μπόγους, βγήκαμε στη στράτα. Μόλις που προλάβαμε να καρφώσουμε ένα κομμάτι πένθος στο αμπαρωμένο ξωπόρτι...»
- (Κύπρος 1974, Μέρες συμφοράς, φωτ. Δ. Παρτασίδη, κείμενο Α. Παυλίδη, επιμ. Δ. Ανδρέου)

Άφιξη εγκλωβισμένων στο Λήδρα Πάλας

- *«Άμα εφτάσαμε κοντά στο Λήδρα Πάλας, δυο-τρεις ειρηνευτές εσκαρφαλώσαν να κατεβάσουν τα πράγματά μας. Στη βιασύνη, χωρίς περίσκεψη, επέταξαν μου τες γλάστρες και μου τες έσπασαν ανυπεράσπιστες.»*

(Αιγιαλούσης επίσκεψις, Κ. Χαραλαμπίδη)

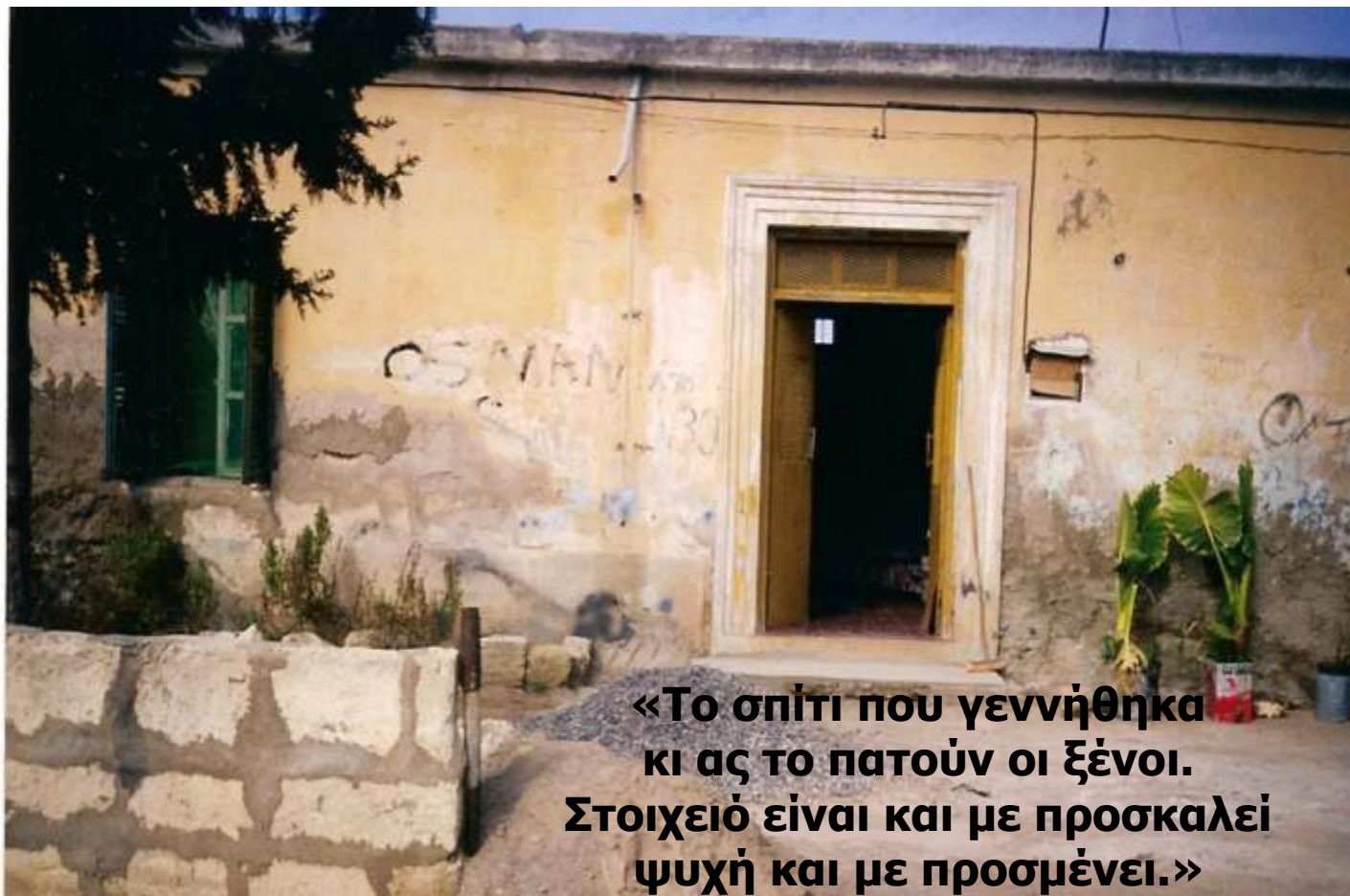
ΟΔΟΦΡΑΓΜΑ ΔΕΡΥΝΕΙΑΣ

☹ «Απόγευμα... Η ματιά λες και είναι μαγνητισμένη καρφώνεται στο τεράστιο ΣΤΟΠ πάνω στα συρματοπλέγματα. Ένα ρίγος διαπερνά το κορμί! Ο δρόμος λες και δεν έχει συνέχεια ... σταματά απότομα... αδύναμος να διαπεράσει το αγκαθωτό σύρμα.»
(Νίκος Τζανάκος)

☹ Πίσω από το συρματοπλέγμα, κρυμμένο καλά στο βάθος, το χωριό μου καρτερεί...

Το πατρικό σπίτι - μια ζωή ρημαγμένη...

**«Αβοήθητη φλέγεται η μοναξιά
ακόμα ένα βήμα
και θα μπορούμε στο σπίτι μας»**

«...Όσο σκληρό κι αν είναι το χώμα, οι ρίζες μας είναι βαθιές. Οι ρίζες μας, χιλιάδες χρόνια τώρα, σπάσανε το χώμα, παραμερίσανε τα χαλίκια, διαμοίρασαν τα βράχια και χώθηκαν μέχρι κάτω... Πόσο βαθιά; Ίσως μέχρι το κέντρο της γης...[...] Ποιες βόμβες μπορούν να φτάσουν τόσο βαθιά, που να μας ξερριζώσουν;»

(Κύπρος 1974, Μέρες συμφοράς)

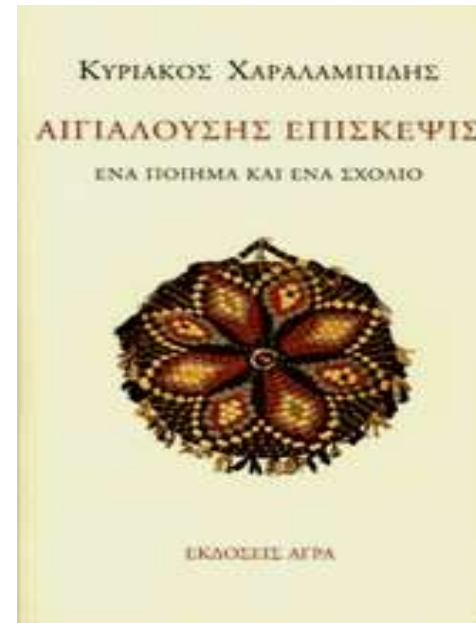
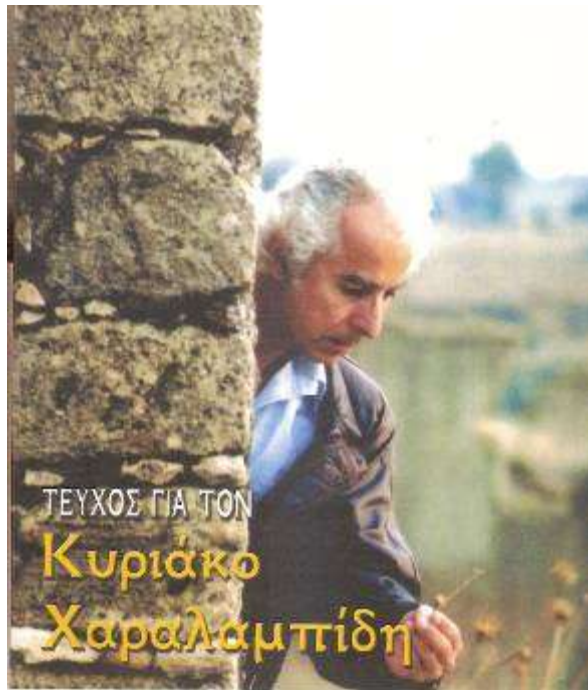

«Χρόνια σκλαβκιές
αμέτρητες
τον πάτσον τζιαι τον
κλότσον τους
τζιαι εμείς τζιαμέ
εληές τζιαι τερατσιές
πάνω στο ρότσο τους»

(Κώστας Μόντης)

Η «Αιγιαλούσα» του Κυριάκου Χαραλαμπίδη

(Ανθολόγιο Γ' & Δ' Δημοτικού, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2006, σ. 119)

Γνωριμία με τον ποιητή

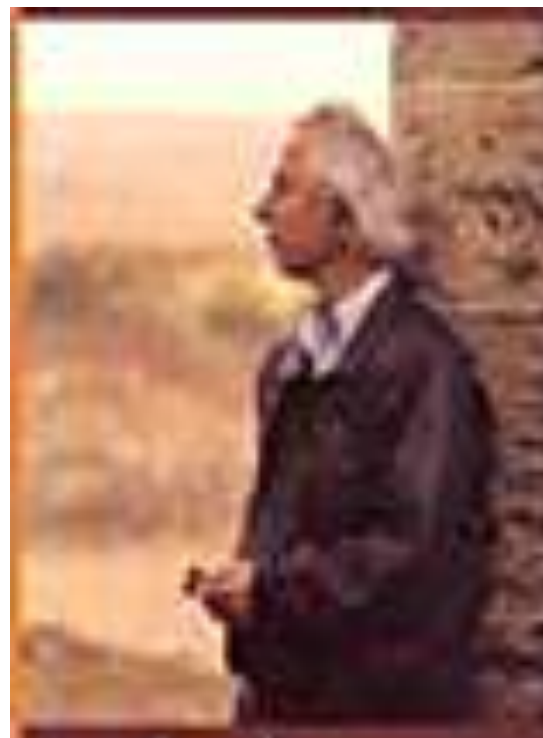

☹️ Ο Κυριάκος Χαραλαμπίδης γεννήθηκε στην Άχνα (1940) και μεγάλωσε στην Αμμόχωστο. Σπούδασε Ιστορία-Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και παρακολούθησε μαθήματα Θεάτρου. Εργάστηκε στην αρχή ως φιλόλογος και για τριάντα χρόνια στο Ρ.Ι.Κ. Θεωρείται από τους πιο σημαντικούς σύγχρονους Κύπριους ποιητές και βραβεύτηκε αρκετές φορές.

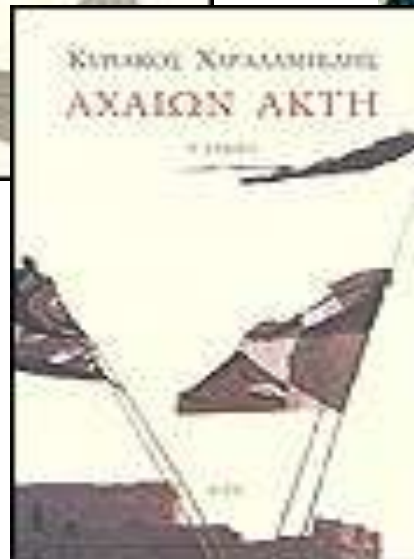
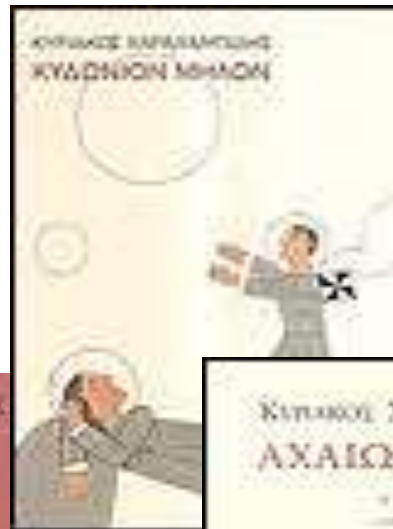
Γνωριμία με το έργο του

📖 Έχει εκδώσει αρκετές ποιητικές συλλογές:

- Αχαιών Ακτή
- Αμμόχωστος Βασιλεύουσα
- Θόλος
- Μεθιστορία
- Κυδώνιον μήλον
- Δοκίμιν
- κ.ά.

Εξώφυλλα έργων του ποιητή

ΑΙΓΙΑΛΟΥΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ ΚΑΙ ΕΝΑ ΣΧΟΛΙΟ

☞ Το ποίημα είναι απόσπασμα από ένα εκτενές ποίημα (Αιγιαλούσα), σχολιασμένο σε ένα προσωπικό-αυτοβιογραφικό δοκίμιο από τον ίδιο τον ποιητή.

☞ Χρόνος γραφής: 2001 /χρόνος έκδοσης: 2003.

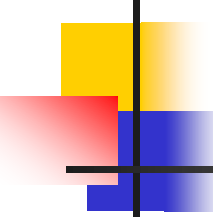
Γράφει ο ίδιος ο ποιητής για το ποίημα *Αιγιαλούσα...*

«Ήθελα το ποίημα αυτό να ηχήσει ως μια καταγγελία για τη συνεχιζόμενη καταπίεση ανθρώπου από άνθρωπο· για την αδικία που γίνεται μπροστά στα μάτια του κόσμου, στο φως της ημέρας»

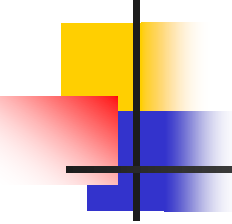
(Χαραλαμπίδης Κ., *Αιγιαλούσης επίσκεψις – ένα ποίημα και ένα σχόλιο*, Αθήνα: εκδόσεις Άγρα, 2003, σ. 29)

Πυρήνας έμπνευσης του ποιήματος

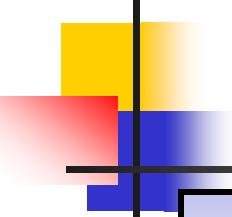
■ Δημοσιευμένη αφήγηση-μαρτυρία της Έλλης Χατζηδημήτρη από τη Γιαλούσα:

[...] «Τρεις ημέρες πριν να φύουμεν ήρταν τζιένοι που θα μπαίναν μες στο σπίτι μας τζιαι εθέλαν να τους δώσω το κλειδί. «Εν έχω κλειδί», λαλώ τους, «στο χωρκό μας εν εκλειώναμε τα σπίτια, κανένας εν εκαταδέχεται να μπει μες στην αυλήν του άλλου». Εν μου είπε τίποτε· έφυεν τζιαι ξανάρτεν την άλλην ημέρα. Άμα τον είδα, είπα του «έλα τούτον το πιάτο με το φαί τζιαι φώναξε του σιύλλου να του το δώσεις να μερώσει μαζί σου, για να μεν κλαίει το κτηνόν που εν να φύουμεν». Έπιασε το πιάτο τζιαι εφώναξέν του, μα ο σιύλλος έδειξέν του τα δόντια του. Άφηκεν το πιάτον τζιαι εξεκίνησεν να φύει. Λαλώ του, «θέλω μια χάρη που σένα. Θέλω να περιμένεις να φύουμεν αύριο τζι ύστερα να ῥτεις να μπεις μες στο σπίτι». Εν μου είπεν τίποτε τζιαι γύρισεν τζι έφυεν.» [...]

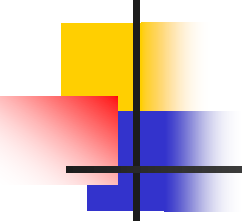
Δομή ολόκληρου του ποιήματος

- ❖ Ποίημα 80 στίχων, αποτελούμενο από δύο ενότητες:
 - ➔ **Στίχοι 1-12: η φυσιογνωμία του χώρου της Γιαλούσας**
 - ➔ **Στίχοι 13-80: η λαϊκότροπη διήγηση της γυναίκας από τη Γιαλούσα.**
- ❖ Απόσπασμα (στίχοι 46-69): μέρος από τη διήγηση της γυναίκας.

Βασικοί άξονες διερεύνησης /επεξεργασίας

Τι λέει;	Πώς το λέει;
■ Εξαναγκασμός των Ελλήνων κατοίκων για εγκατάλειψη της πατρώας γης ■ Άφιξη Τούρκων που διεκδικούν το σπίτι και ζητούν το κλειδί ■ Προσπάθεια γυναίκας να εξοικειώσει το σκύλο με τους νέους 'ενοίκους'	■ Ελεύθερος στίχος ■ Γλώσσα καθημερινή, με διαλεκτικά στοιχεία ■ Λόγος λιτός, πυκνός, που συμπυκνώνει τον πόνο του ξεριζωμού μέσα από μια λαϊκότροπη διήγηση, μέσα από απλές, καθημερινές, αλλά έντονες υπαινικτικές ενέργειες.

ΑΙΓΙΑΛΟΥΣΑ (απόσπασμα)

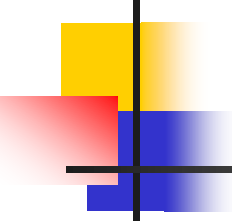
[...]

**Χαμαί το πιάτο. Κίνησε να φύγει.
Του λέω: "Μίαν χάριν από σένα"
έπαρε ως αύριον 'πομονήν στ' ανάθεμαν να πάμεν
κι ύστερα να 'ρτεις νά 'μπεις μες στο σπίτι".
**Δεν είπε τίποτε και γύρισε να φύγει
της Ιοκάστης παίρνοντας μαζί του τη σιωπή. *****

**Την άλλη μέρα έδεσα τον σκύλο
να μην μας ακλουθά, το πλάσμαν του Θεού.
Του έβαλα φαΐ, νερό κι εμπήκαμε
ο άντρας μου κι εγώ στο φορτηγό.**

.....

*** Σημ:** Οι στίχοι «Δεν είπε τίποτε... τη σιωπή» απουσιάζουν από το ανθολογημένο απόσπασμα στο σχολικό βιβλίο.

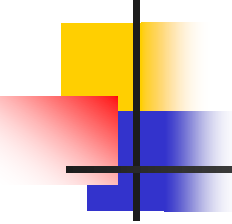
Η συνέχεια και το τέλος του ποιήματος

**Στο δρόμο που πηαίναμεν ελάλουν
έχει δυόμισι χρόνους να τους δω
τους τρεις παλικάρους μου. Ήμουν ήρεμη.**

**Άμα εφτάσαμε κοντά στο Λήδρα Πάλας,
δυο-τρεις ειρηνευτές εσκαρφαλώσαν
να κατεβάσουσιν τα πράματά μας. Στη βιασύνη,
χωρίς περίσκεψη, επέταξαν μου τες γλάστρες
και μου τες έσπασαν ανυπεράσπιστες.**

**Δεν άντεξα κι όσα είχα μαζεμένα
ψιχάδια τ' ουρανού και της θαλάσσου
τ' αφήκα να μουσκέψουνε το χώμα».**

Δεκέμβρης 2001

Παράλληλα κείμενα για το ποίημα

- **Αφήγηση Έλλης Χατζηδημήτρη** (Η κατεχόμενη γη μας, ΥΑΠ, Λευκωσία, σ. 230-231)
- **Στερνός λόγος, Κλαίρης Αγγελίδου** (Κυπριακό Ανθολόγιο, Μέρος Β', ΥΑΠ, Λευκωσία 1989, σ. 171)
- **Η γριά γιαγιά μου, Φοίβου Σταυρίδη** (Κυπριακό Ανθολόγιο, Μέρος Β', ΥΑΠ, Λευκωσία 1989, σ. 225)
- **Προσκαρτερία, Γιώργου Φιλίππου-Πιερίδη** (Κυπριακό Ανθολόγιο, Μέρος Β', ΥΑΠ, Λευκωσία 1989, σ. 125)
- **Το σπίτι, Γιώργου Κωνστάντη** (Κυπριακό Ανθολόγιο, Μέρος Α', ΥΑΠ, Λευκωσία 1990, σ. 48)
- **Παίζοντας... θυμούμαι, Ελένης Μυλωνά-Χατζημιχαήλ** (Λευκωσία 1991, σ. 82-83)

Βιβλιογραφία για το ποίημα

- ✍ Χαραλαμπίδης Κ., 2003. *Αιγιαλούσης επίσκεψις – ένα ποίημα και ένα σχόλιο*. Αθήνα: εκδόσεις Άγρα.
- ✍ Παπαλεοντίου Λ. Τα πάθη της Κύπρου. *Παρέμβαση*, τεύχος 125, Δεκέμβριος 2003 – Φεβρουάριος 2004, σ. 65-66.
- ✍ Πετράκης Ν. Μικρό οδοιπορικό στην «Αιγιαλούσα» του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. *Πόρφυρας*, τεύχος 124, σ. 363-372, Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2007.
- ✍ Ρούβαλης Β. «Επίσκεψις» ποιητή στα κατεχόμενα. *Ελευθεροτυπία*, 03/12/2003.